

Stand van de Zakelijke Dienstverlening

Kasper Buiting
Senior Sectoreconoom

Sector Advisory
augustus 2017

Zomer in zakelijke dienstverlening

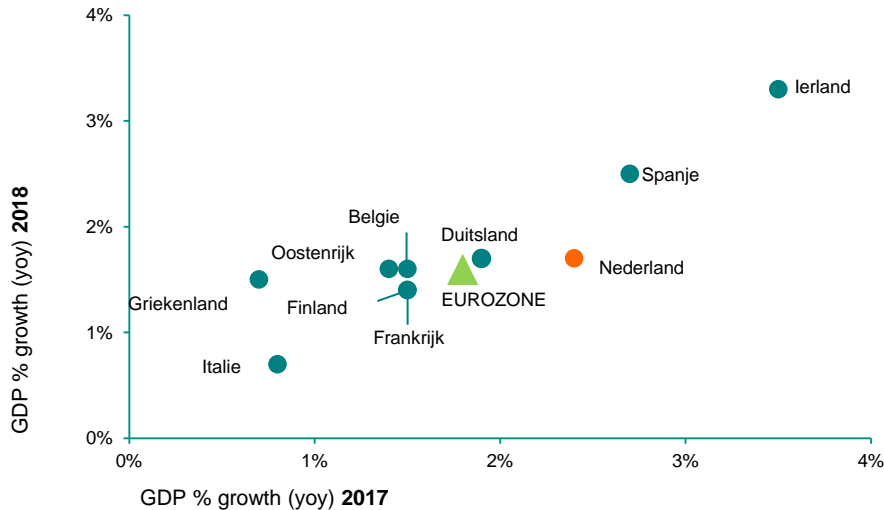

1	Macro-economie: Eurozone en NL	▶ Groei versterkt	3
2	Voorlopende economische indicatoren	▶ Vrijwel alle seinen op groen	4 en 5
3	Groeibelemmingen	▶ Steeds minder belemmingen; ▶ wel toenemend tekort aan arbeidskrachten	6
4	Ondernemersvertrouwen	▶ Vertrouwen ondernemers zeer hoog	7
5	Faillissementen	▶ Aantal faillissementen blijft dalen	8
6	Omzetontwikkeling deelsectoren	▶ Groei wordt breed gedragen	9 en 10
7	Omzetvooruitzichten	▶ Vooruitzichten positief	11
8	Omzetontwikkeling 2007 - 2018	▶ Sector is crisis ver voorbij	12
9	Bedrijfsresultaat	▶ Bedrijfsresultaten blijven verbeteren; op beveiliging na	13 en 14
A	Appendix	▶ Contactgegevens, disclaimer en extra informatie	15

1 Macro-economie

Nederlandse economie groeit nog sterker

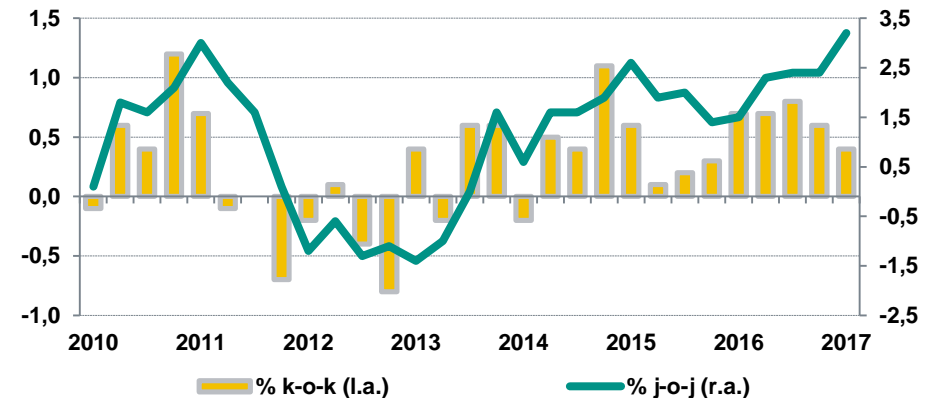

- ▶ De economie van de Eurozone zit sterk in de lift. Vrijwel alle landen laten mooie groeicijfers zien voor dit en komend jaar.
- ▶ De groei van de Nederlandse economie is verder versneld. Voor 2017 voorziet het Economisch Bureau van ABN AMRO een groei van bijna 2½%. Daarmee behoort Nederland dit jaar tot de best presterende economieën in de Eurozone.
- ▶ Het aantal banen neemt nog sterker toe dan vorig jaar, maar doordat meer mensen de arbeidsmarkt betreden, blijft de daling van de werkloosheid achter. Desalniettemin daalt deze tot onder de 5%.
- ▶ Het Economisch Bureau van ABN AMRO verwacht dat de groei in de tweede helft van het jaar wat zal vertragen. In 2018 zal de stijging terugvallen naar 1,9%.

Kerncijfers Nederlandse economie

	2015	2016	2017	2018
	<i>mutatie in %</i>			
BBP	2,0	2,1	2,4	1,9
Particuliere consumptie	2,0	1,5	2,0	1,7
Overheidsconsumptie	-0,2	1,1	1,0	1,2
Investeringen	11,0	5,2	5,0	3,0
Uitvoer	6,5	4,1	4,3	4,2
Invoer	8,4	3,9	4,6	4,5
	<i>Niveau</i>			
Werkloosheid*	6,9	6,0	4,9	4,6

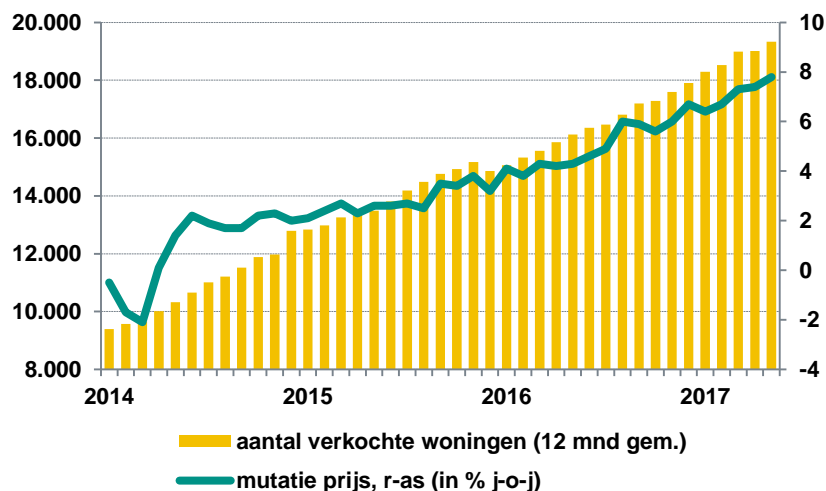
* Volgens internationale definitie

2 Voorlopende economische indicatoren

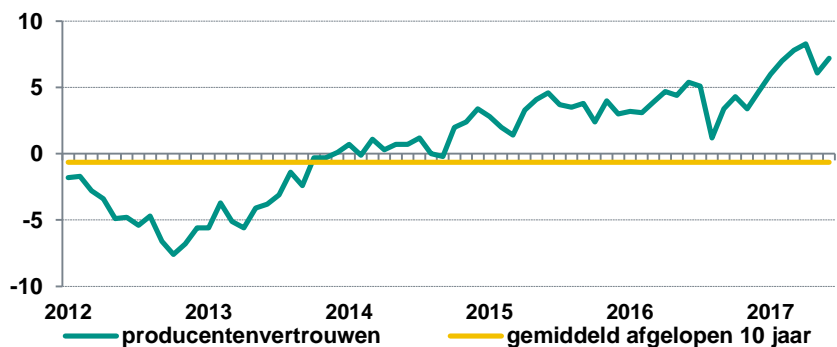
Optimisme onder zowel consumenten als producenten; de woningverkopen blijven toenemen

Woningverkopen blijven toenemen; prijs stijgt mee

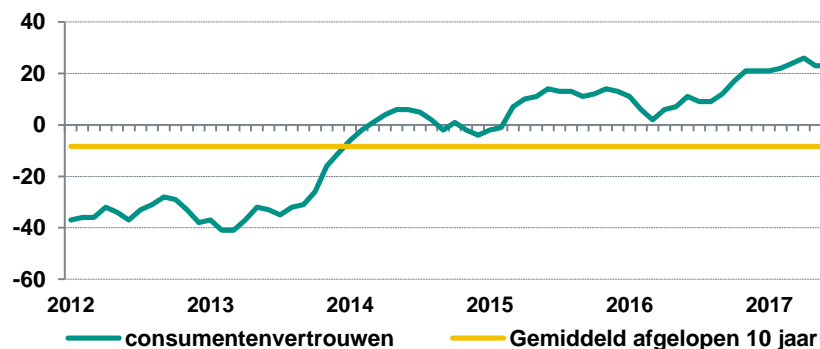

- ▶ De woningverkopen blijven toenemen. Het 12-maandsgemiddelde is inmiddels gestegen tot ruim boven 19.000. De prijs stijgt mee met de verkopen en deze prijsstijging gaat ook steeds sneller. In mei lag de prijs van een verkochte woning bijna 8% hoger dan een jaar eerder.
- ▶ De vertrouwensindicatoren hebben hoge niveaus bereikt en lijken daar voorlopig te blijven. Het producentenvertrouwen heeft dit jaar een verdere sprong gemaakt en staat nu op 7,2. Consumenten zijn ook positief gestemd. Het consumentenvertrouwen ligt dit jaar stabiel boven 20; een niveau dat we jarenlang niet gezien hebben.

Optimisme producenten stijgt weer na lichte terugval

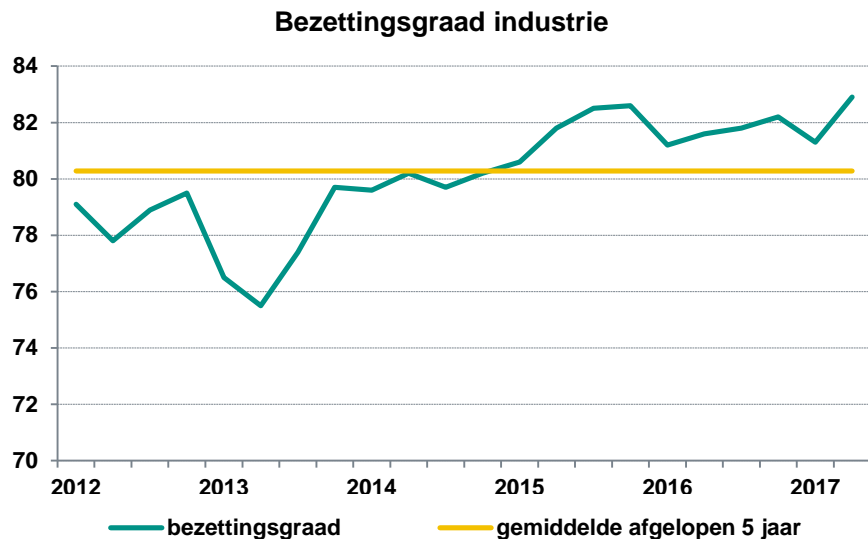

Consumentenvertrouwen stabiel op hoog niveau

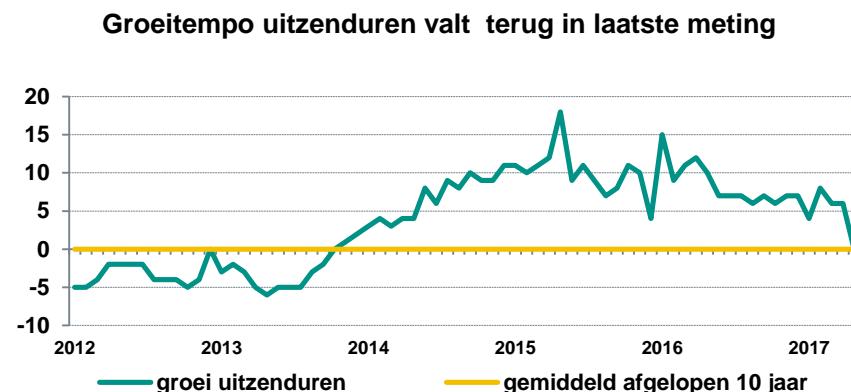
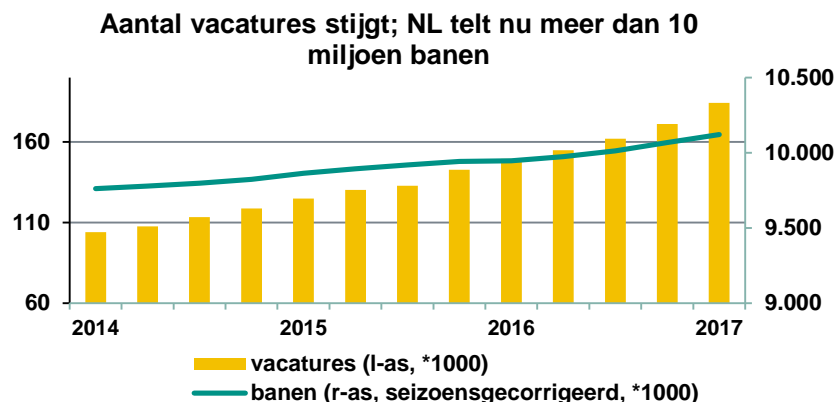

2 Voorlopende economische indicatoren - vervolg

Bezettingsgraad industrie boven langjarig gemiddelde; aantal vacatures blijft stijgen

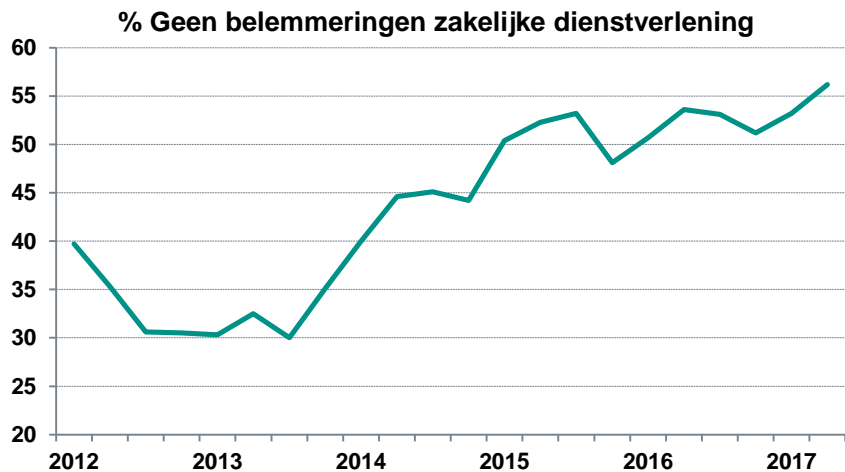

- ▶ De economie draait op volle toeren en dat is terug te zien aan zowel de bezettingsgraad als het aantal vacatures.
- ▶ De bezettingsgraad in de industrie is met 82,9 ruim hoger dan het gemiddelde van de afgelopen 5 jaar.
- ▶ Nederland telt inmiddels meer dan 10 miljoen banen en de grens lijkt nog niet bereikt. Het aantal vacatures stijgt verder.
- ▶ De groei van het aantal uitzenduren viel in de laatste meting helemaal weg. Wij verwachten echter dat het aantal uitzenduren blijft groeien en dat deze terugval eenmalig is.

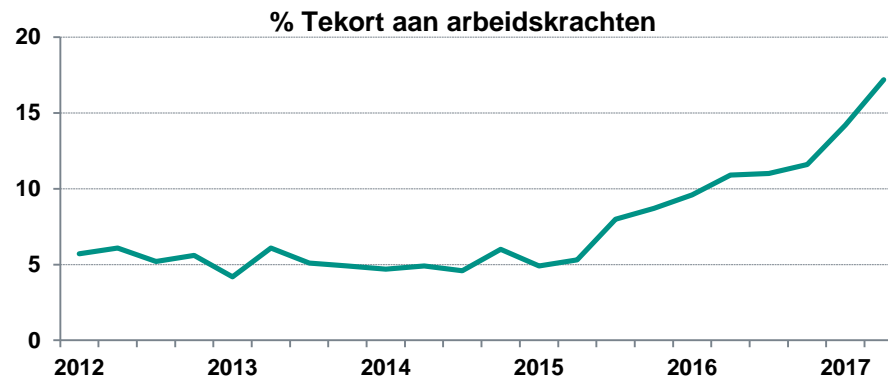
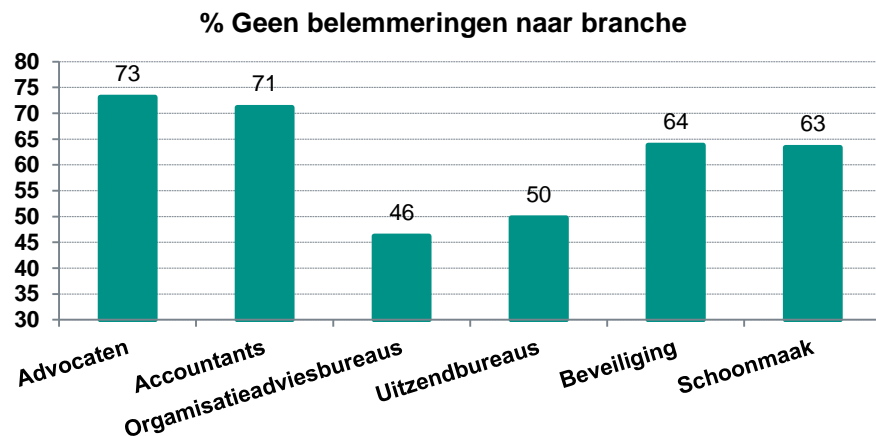
3 Groeibelemmeringen

Steeds meer bedrijven geven aan geen belemmeringen te ervaren voor hun bedrijfsvoering

- ▶ In de Coen-enquête van het CBS* wordt gevraagd naar de productiebelemmeringen die ondernemers ervaren. Als ondernemers aangeven geen belemmeringen te ervaren, staat in feite niets in de weg van een gezond groeipad.
- ▶ In de laatste meting geeft maar liefst 56% van de ondernemers in de zakelijke dienstverlening aan geen belemmeringen te ervaren. Dit ondersteunt het beeld van een sterk groeiende sector.
- ▶ Een belemmering die wel steeds meer opkomt, is het tekort aan arbeidskrachten. Met name bij organisatie-adviesbureaus en uitzendbureaus speelt dit probleem.

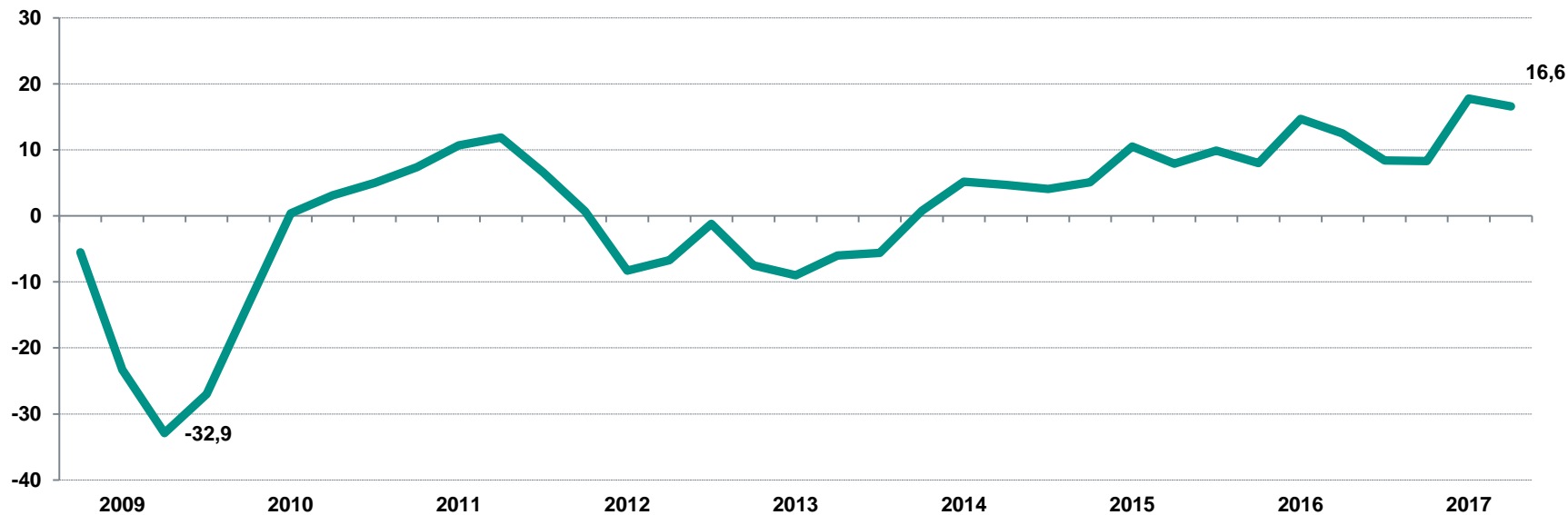
*De Conjunctuurenquête Nederland (Coen) is een samenwerking van CBS, EIB, KvK, MKB NL en VNO-NCW. Deze enquête ondervraagt ondernemers elk kwartaal over onderwerpen als omzet, winst, investeringen, etc. Hierbij wordt hen gevraagd naar ervaringen in het afgelopen kwartaal en verwachtingen voor het lopende kwartaal.

4 Ondernemersvertrouwen

Iets lager dan vorig kwartaal, maar nog steeds op een zeer hoog niveau

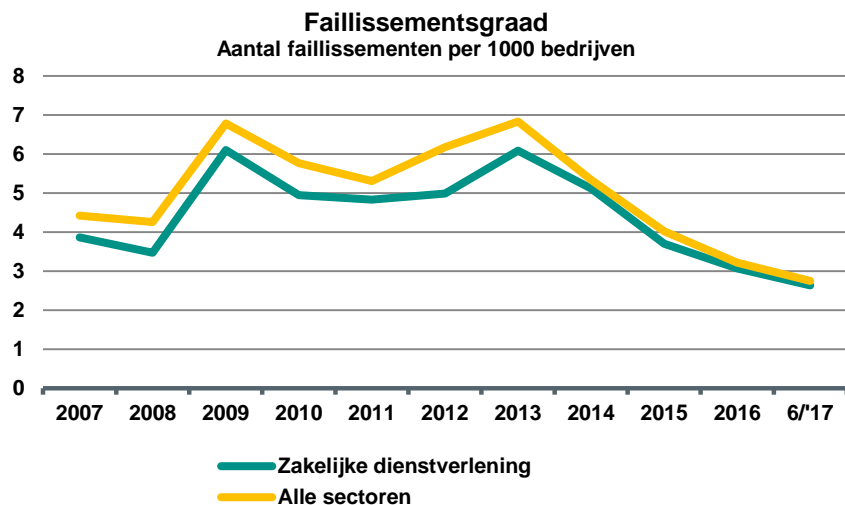
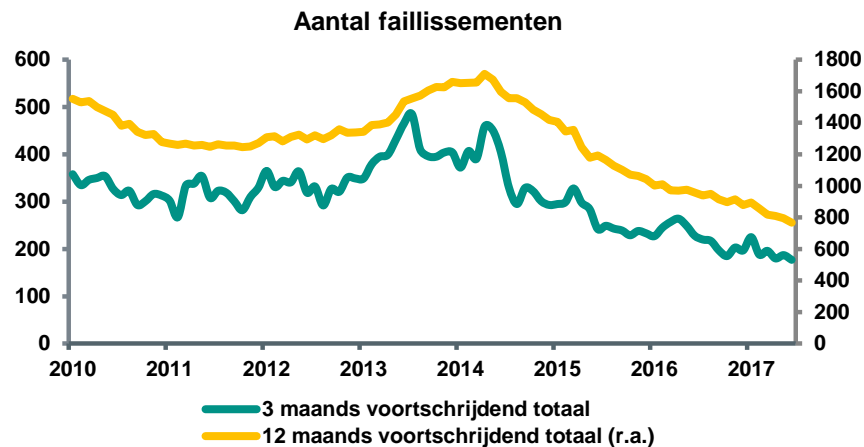
stand ondernemersvertrouwen in de ZDV

- ▶ De zakelijke dienstverlening profiteert van de economische groei in Nederland. Ondernemers in de sector barsten dan ook van het vertrouwen. Het ondernemersvertrouwen is iets gedaald ten opzichte van vorig kwartaal, maar staat met 16,6 op een zeer hoog niveau.

5 Faillissementen

Aantal faillissementen in zakelijke dienstverlening blijft dalen

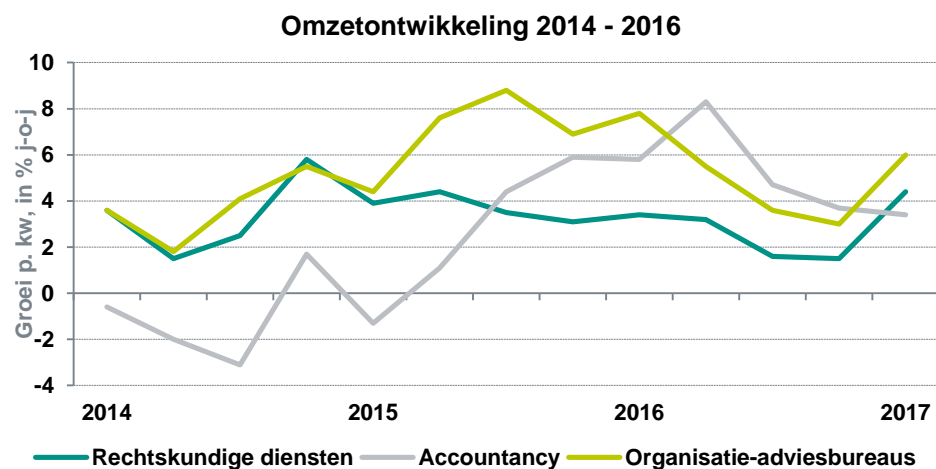

- ▶ In het eerste half jaar van 2017 is het aantal faillissementen met 23% gedaald in vergelijking met dezelfde periode vorig jaar.
- ▶ Sinds de piek in 2014 is dit aantal zelfs meer dan gehalveerd.
- ▶ Ook de faillissementsgraad (aantal faillissementen per 1000 bedrijven) daalt. De sector zit met een faillissementsgraad van 2,8 ongeveer op het gemiddelde van alle sectoren.
- ▶ Wij verwachten dat de dalende trend zal doorzetten dit en komend jaar.

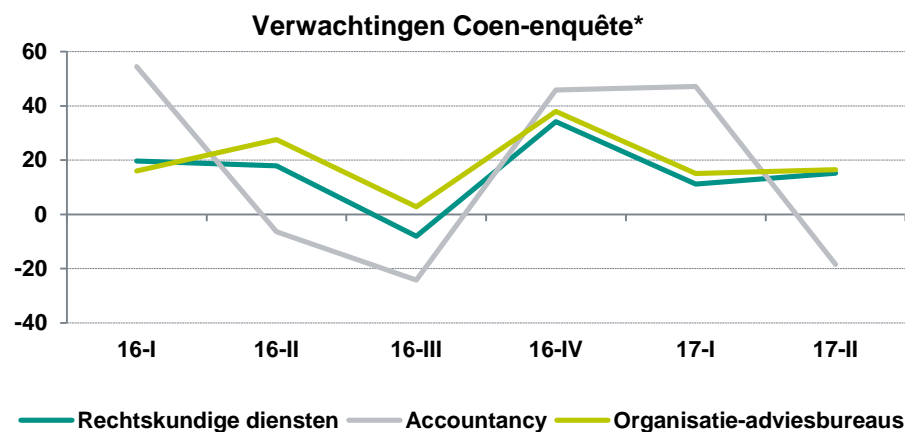

6 Omzetontwikkeling deelsectoren

Vrijwel alle deelbranches laten weer toename omzetgroei zien in 1^e kwartaal van 2017

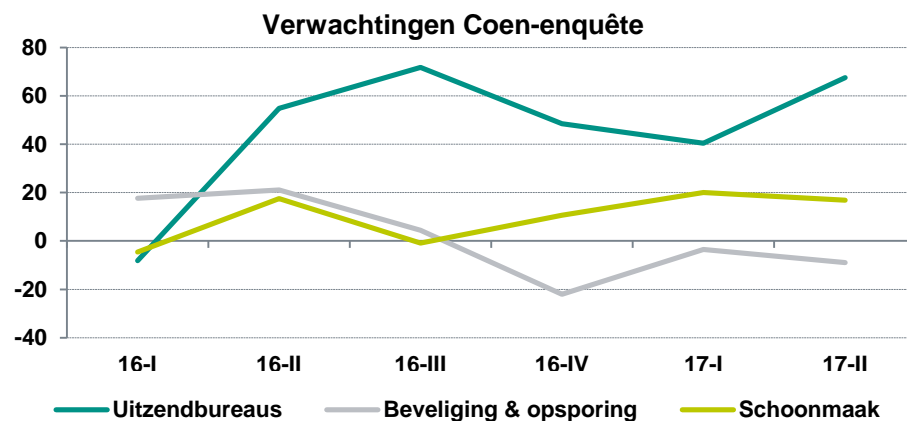
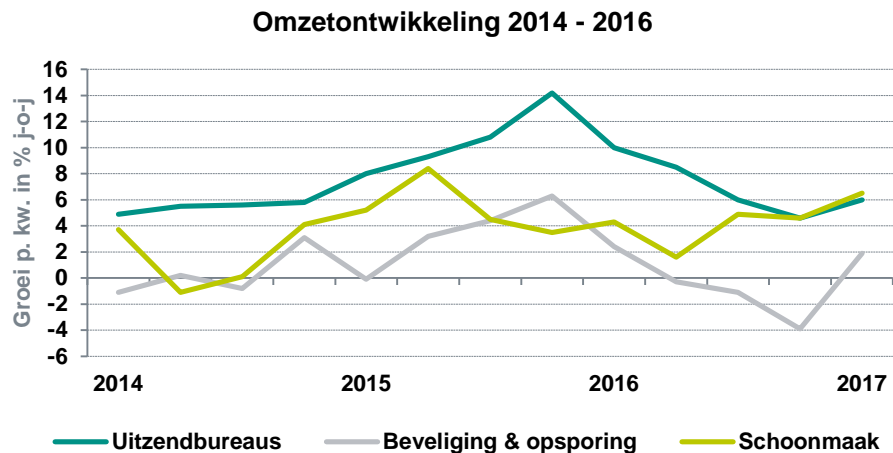
- ▶ De zakelijke dienstverlening behoort al enkele jaren tot de sterkst groeiende sectoren van de Nederlandse economie.
- ▶ In 2015 en 2016 bereikten veel branches hoge groeicijfers.
- ▶ In het eerste kwartaal van 2017 neemt de groei weer toe over bijna de gehele breedte van de sector.
- ▶ Alleen de accountantskantoren laten een iets lagere omzetgroei zien dan in het vierde kwartaal van 2016. Ook de verwachtingen van accountants in het 2^e kwartaal waren weinig positief.
- ▶ Ondernemers in de rechtskundige dienstverlening en organisatie-advies zijn juist iets optimistischer geworden.

* verschil tussen % ondernemers dat een toename van de omzet verwacht en % ondernemers dat een afname van de omzet verwacht – resultaten uit de Coen-enquête

6 Omzetontwikkeling deelsectoren - vervolg

Omzet uitzendbureaus blijft toenemen

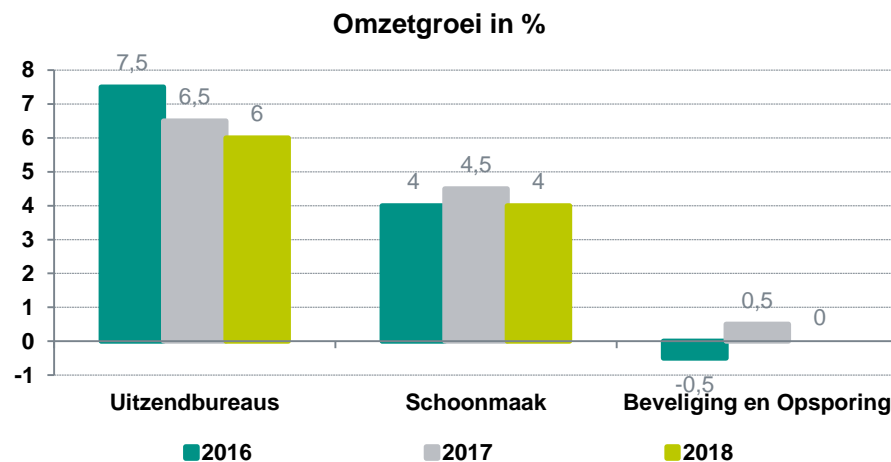
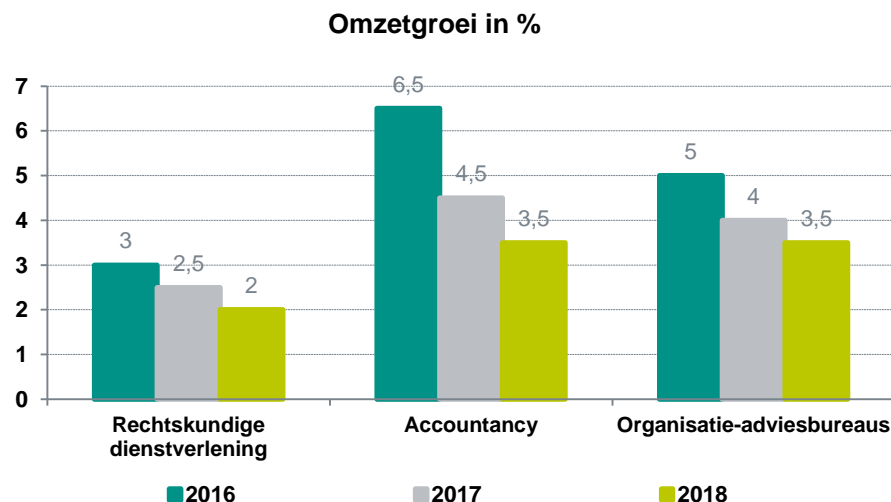

* verschil tussen % ondernemers dat een toename van de omzet verwacht en % ondernemers dat een afname van de omzet verwacht

- ▶ De branche van uitzendbureaus heeft in 2015 en 2016 een zeer sterke omzetgroei meegemaakt. Daarna is het groeitempo weliswaar afgenomen, maar nog steeds op niveau. Ook de ondernemers blijven positief over de omzetontwikkeling. In de laatste Coen-enquête was het saldo tussen optimistische ondernemers en ondernemers die een omzetkrimp verwachtten maar liefst 68%.
- ▶ De schoonmaakbranche ziet haar omzet al meerdere jaren op rij relatief vrij sterk groeien en ook in 2017 zijn de meeste ondernemers positief.
- ▶ De omzet in de beveiligingsbranche is in 2016 afgenomen. Positief is dat deze in het eerste kwartaal van 2017 voor het eerst in vier kwartalen weer toenam. De ondernemers zijn echter nog weinig optimistisch. Ook voor het tweede kwartaal van 2017 verwacht een meerderheid van de ondernemers een verdere afname van de omzet.

7 Omzetvoorzichten

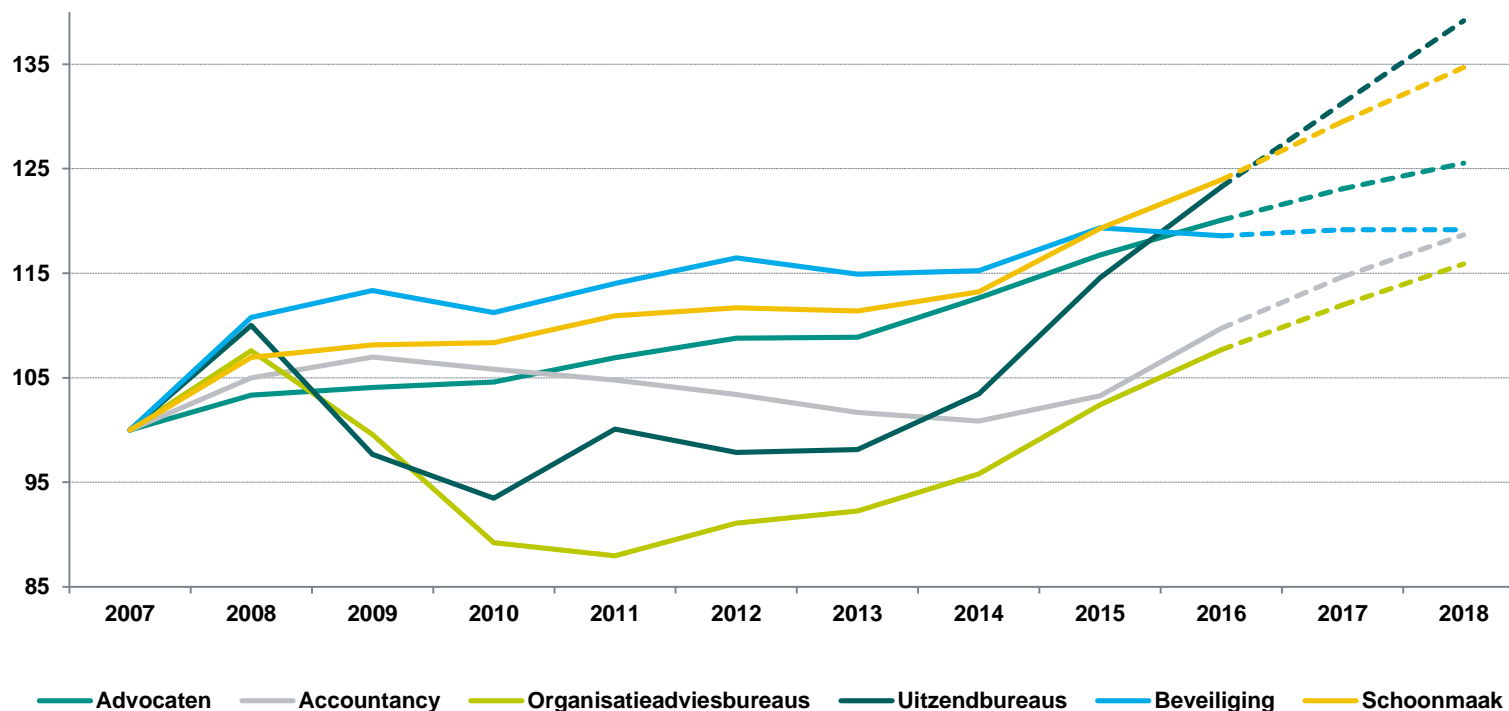
Meeste branches in de zakelijke dienstverlening groeien ook in 2017 en 2018; alleen de beveiligingsbranche blijft achter.

- ▶ De zakelijke dienstverlening is een sector met een veelheid aan activiteiten en dientengevolge sterk uiteenlopende groeipaden. Toch zien we dat het algemene beeld van een florerende sector ook opgaat voor de meeste deelbranches. Vrijwel alle deelbranches hebben een sterke omzetgroei laten zien en wij verwachten dat deze groei zich ook zal doorzetten.
- ▶ Wel voorzien we dat de groei langzaam zal afnemen, maar relatief toch sterk zal blijven. Uitzendbureaus zullen dit en komend jaar het sterkst groeien met respectievelijk 6,5% en 6%. Ook de schoonmaak (4,5% en 4%), accountancy (4,5% en 3,5%), organisatie-adviesbureaus (4% en 3,5%) zullen sterk groeien.
- ▶ De enige echte uitzondering is de beveiligingsbranche, die een pas op de plaats maakt. Dit jaar groeit deze branche naar verwachting met een bescheiden 0,5%; komend jaar zal er van groei helemaal geen sprake zijn. Over de achtergronden van de stagnatie van de beveiligingsbranche heeft ABN AMRO kort geleden een rapport geschreven; zie <https://insights.abnamro.nl/2017/06/verzadigde-beveiligingsmarkt-zoekt-groeimogelijkheden/>

8 Omzetontwikkeling 2007 - 2018

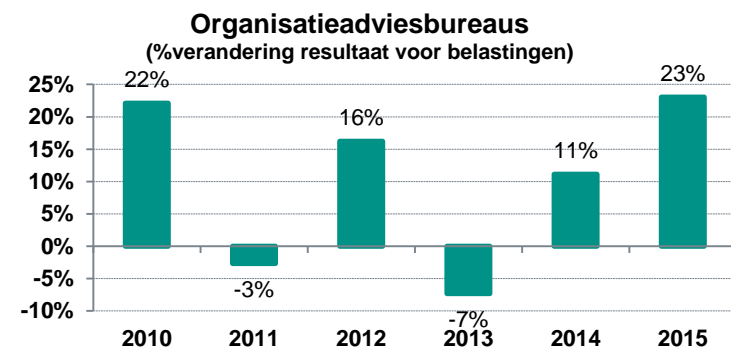
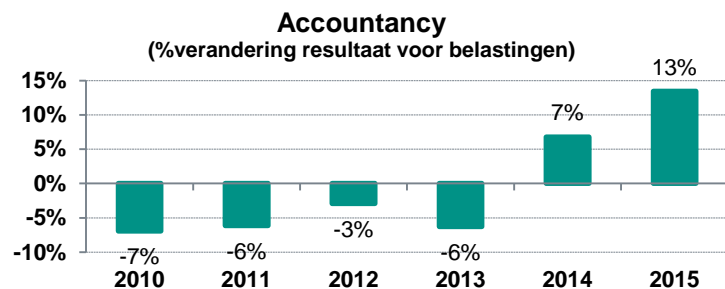
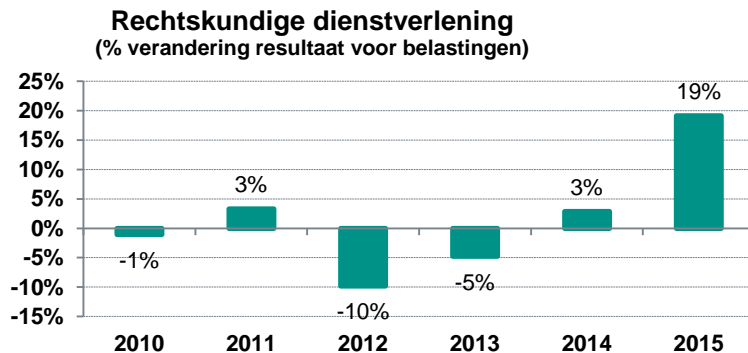
De zakelijke dienstverlening is de crisis voorbij

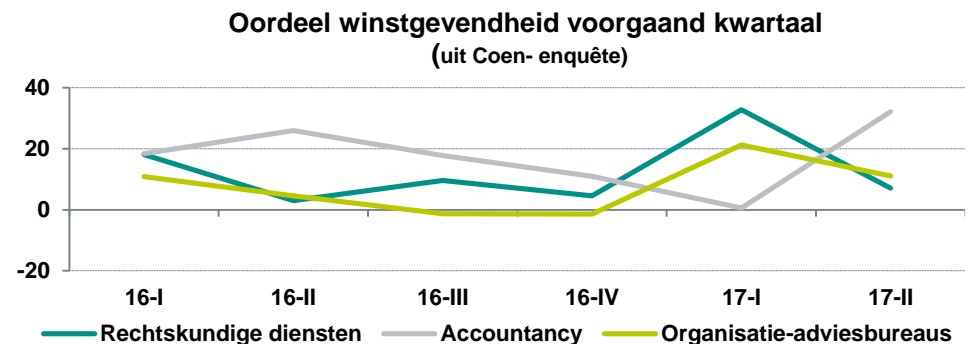
- De zakelijke dienstverlening heeft, als conjunctureel gevoelige sector, veel last gehad van de crisis van 2008-2009. De sector profiteert nu sterk van de economische groei in Nederland waardoor de meeste deelbranches de crisis (ver) achter zich hebben gelaten. Ook de meest getroffen branche van organisatieadviseurs zit wat omzet betreft boven pre-crisisniveau.

9 Bedrijfsresultaat

Ontwikkeling bedrijfsresultaat

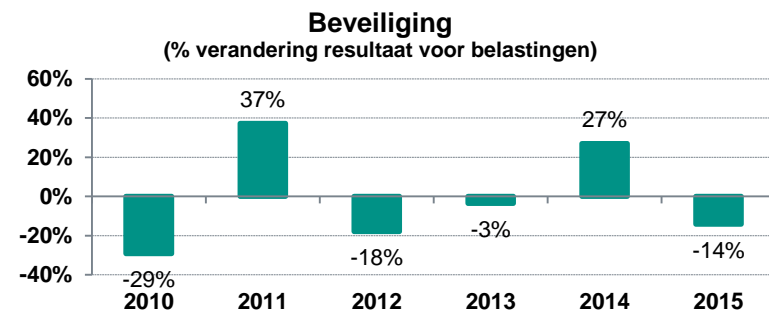
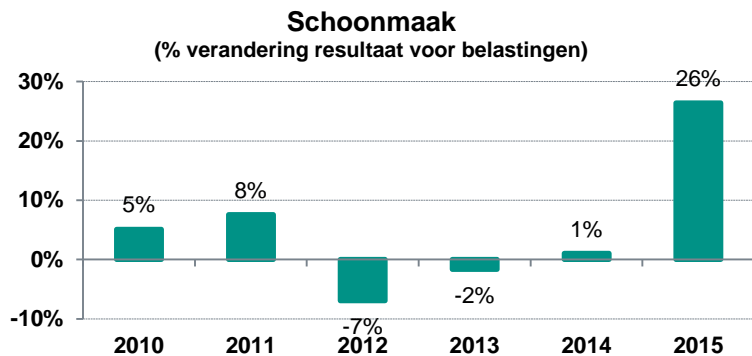
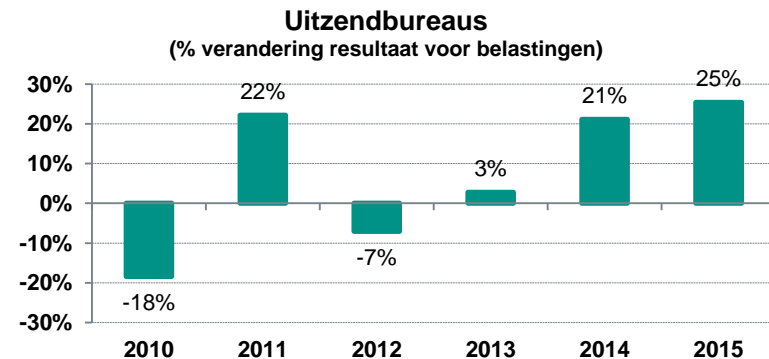
- ▶ Het CBS houdt resultaten van branches bij. Helaas zijn de meest recente data van 2015. Gelukkig wordt in de Coen-enquête ook gevraagd naar het oordeel van ondernemers over de winstgevendheid van hun bedrijf (zie grafiek beneden). Dit geeft een indicatie van de verdere ontwikkeling van de winstgevendheid na 2015.
- ▶ De rechtskundige dienstverlening, accountancy en organisatieadviesbureaus hebben in 2014 en vooral in 2015 een sterke groei van het rendement meegemaakt.
- ▶ In 2016 en 2017 heeft de meerderheid van de in de Coen geënquêteerde ondernemers een verdere groei van de winstgevendheid gemeld. Alleen de organisatieadviesbureaus bleven in 2016, na een sterke groei in 2015, wat achter. Inmiddels neemt bij een meerderheid van de ondernemers in deze branche de winstgevendheid weer toe.

* verschil tussen % ondernemers dat een toename van de winstgevendheid heeft meegemaakt en het en het % ondernemers dat een afname heeft ervaren.

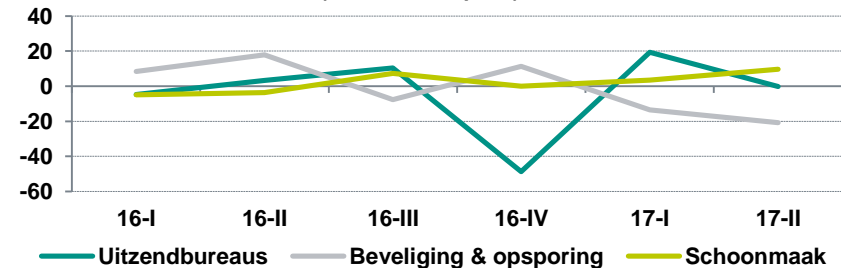
9 Bedrijfsresultaat - vervolg

Ontwikkeling bedrijfsresultaat

- ▶ Het bedrijfsresultaat van uitzendbureaus is in 2014 en 2015 sterk toegenomen. Uit de Coen-enquête blijkt dat de groei in 2016 en 2017 niet zo sterk doorzet. Het saldo zit gemiddeld per kwartaal rond de nul procent.
- ▶ De schoonmaakbranche bleef in 2014 achter bij de meeste andere branches (+1%). In 2015 werd dat gecompenseerd door een zeer sterke groei van 26%. In 2016 en 2017 zien we dat er nauwelijks meer ondernemers zijn die een stijging van de winstgevendheid boeken dan die een daling meemaken. De rendementsgroei zal dus niet zo sterk doorzetten
- ▶ De beveiligingsbranche blijft wat rendementsontwikkeling betreft achter bij de andere branches. In 2015 daalde het totale brancheresultaat voor belastingen met 14%. Ook in 2016 en 2017 staat de winstgevendheid onder druk, zo blijkt uit de Coen-enquête.

Oordeel winstgevendheid voorgaand kwartaal
(uit Coen - enquête)

* verschil tussen % ondernemers dat een toename heeft meegemaakt en % ondernemers dat een afname van de winstgevendheid heeft meegemaakt

A Appendix – Contactgegevens, disclaimer en extra informatie

ABN AMRO Sector Advisory

	Sander van Wijk -vacant-	Hoofd Sector Advisory Hoofd Sector Research	sander.van.wijk@nl.abnamro.com			
	Maria Gambin Andres	Secretaresse	maria.gambin.andres@nl.abnamro.com			
Agrarisch	Pieme Berntsen Jan de Ruyter Nadia Menkveld Martijn Leguit	Sector Banker Sector Banker Sector Econoom Sector Analist	pj.berntsen@nl.abnamro.com jan.de.ruyter@nl.abnamro.com nadia.menkveld@nl.abnamro.com martijn.leguit@nl.abnamro.com	Industrie	David Kemps Casper Burgering Roderick Vos	Sector Banker Sector Econoom Sector Analist david.kemps@nl.abnamro.com casper.burgering@nl.abnamro.com roderick.vos@nl.abnamro.com
Bouw	Petran van Heel Madeline Buijs Bram van Amerongen	Sector Banker Sector Econoom Sector Analist	petran.van.heel@nl.abnamro.com madeline.buijs@nl.abnamro.com bram.van.amerongen@nl.abnamro.com	Food	Rob Morren Nadia Menkveld Martijn Leguit	Sector Banker Sector Econoom Sector Analist rob.morren@nl.abnamro.com nadia.menkveld@nl.abnamro.com martijn.leguit@nl.abnamro.com
Transport & Logistiek	Bart Banning Madeline Buijs Bram van Amerongen	Sector Banker Sector Econoom Sector Analist	bart.banning@nl.abnamro.com madeline.buijs@nl.abnamro.com bram.van.amerongen@nl.abnamro.com	Retail	Henk Hofstede Sonny Duijn Saskia van de Scheur	Sector Banker Sector Econoom Sector Analist henk.hofstede@nl.abnamro.com sonny.duijn@nl.abnamro.com saskia.van.de.scheur@nl.abnamro.com
TMT	Steven Peters Kasper Buiting Justine Vijver	Sector Banker Sector Econoom Sector Analist	steven.peters@nl.abnamro.com kasper.buiting@nl.abnamro.com justine.vijver@nl.abnamro.com	Leisure	Stef Driessen Sonny Duijn Saskia van de Scheur	Sector Banker Sector Econoom Sector Analist stef.driessen@nl.abnamro.com sonny.duijn@nl.abnamro.com saskia.van.de.scheur@nl.abnamro.com
Zakelijke diensten	Han Mesters Kasper Buiting Justine Vijver	Sector Banker Sector Econoom Sector Analist	han.mesters@nl.abnamro.com kasper.buiting@nl.abnamro.com justine.vijver@nl.abnamro.com	Grondstoffen:	Casper Burgering Nadia Menkveld	Sector Econoom Sector Econoom casper.burgering@nl.abnamro.com nadia.menkveld@nl.abnamro.com

Voor meer sectorkennis, zie abnamro.insights.nl

en volg ons op

via [ABNAMROSectorkennis](https://twitter.com/ABNAMROSectorkennis)

Disclaimer

This document has been prepared by ABN AMRO. It is solely intended to provide financial and general information on the sector developments in the Netherlands. The information in this document is strictly proprietary and is being supplied to you solely for your information. It may not (in whole or in part) be reproduced, distributed or passed to a third party or used for any other purposes than stated above. This document is informative in nature and does not constitute an offer of securities to the public, nor a solicitation to make such an offer.

No reliance may be placed for any purposes whatsoever on the information, opinions, forecasts and assumptions contained in the document or on its completeness, accuracy or fairness. No representation or warranty, express or implied, is given by or on behalf of ABN AMRO, or any of its directors, officers, agents, affiliates, group companies, or employees as to the accuracy or completeness of the information contained in this document and no liability is accepted for any loss, arising, directly or indirectly, from any use of such information. The views and opinions expressed herein may be subject to change at any given time and ABN AMRO is under no obligation to update the information contained in this document after the date thereof.

Before investing in any product of ABN AMRO Bank N.V., you should obtain information on various financial and other risks and any possible restrictions that you and your investments activities may encounter under applicable laws and regulations. If, after reading this document, you consider investing in a product, you are advised to discuss such an investment with your relationship manager or personal advisor and check whether the relevant product –considering the risks involved- is appropriate within your investment activities. The value of your investments may fluctuate. Past performance is no guarantee for future returns. ABN AMRO reserves the right to make amendments to this material.

© ABN AMRO, 2017